

Generalitat de Catalunya
Departament d'Agricultura,
Alimentació i Acció Rural

INCAVI
Institut Català de la Vinya i el Vi

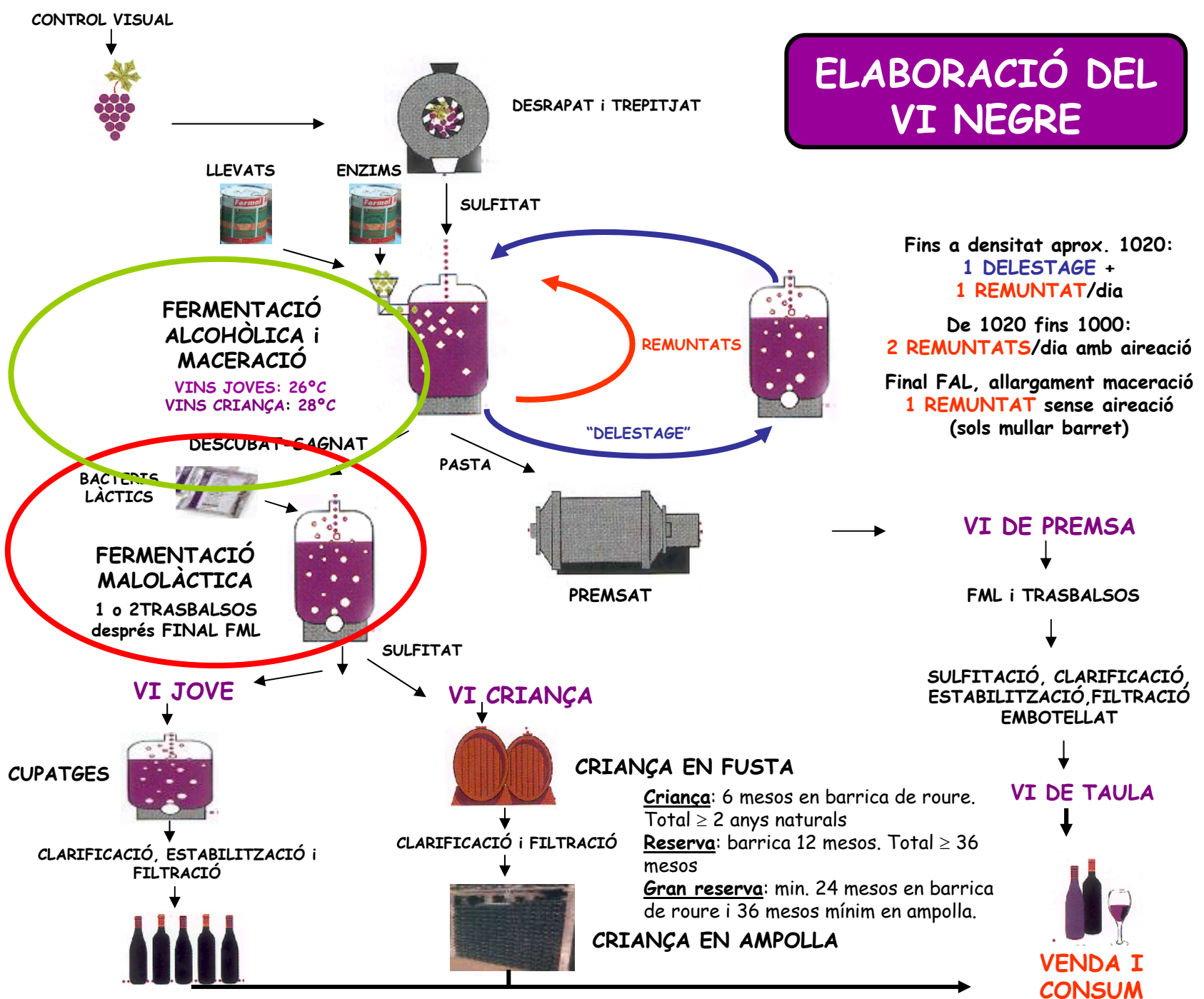
Jornada de Difusió i Transferència de Tecnologia

**TECNOLOGIA DE LA
IMPLANTACIÓ i CONTROL dels
LLEVATS i BACTERIS LÀCTICS
EN FERMENTACIONS
VÍNIQUES**

Anna Puig

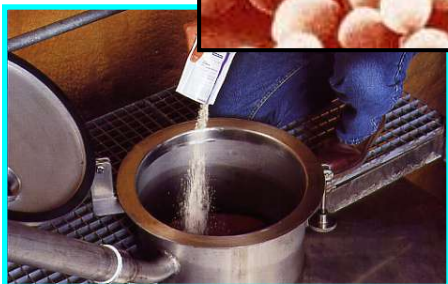
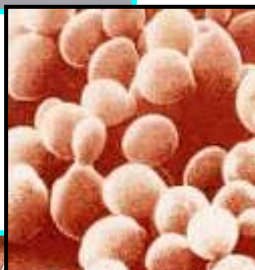
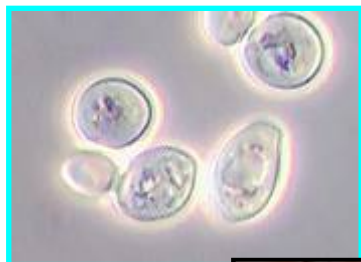
apuigpujol@gencat.cat / anna.puig@irta.cat

ELABORACIÓ DEL VI NEGRE

ESTÀ JUSTIFICAT SEMBRAR UNA SOCA DE **LLEVAT / BACTERI** SELECCIONAT ?

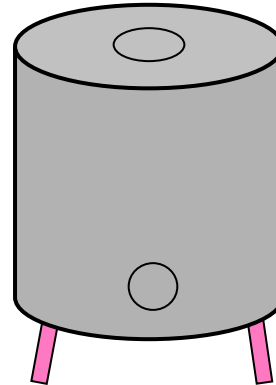
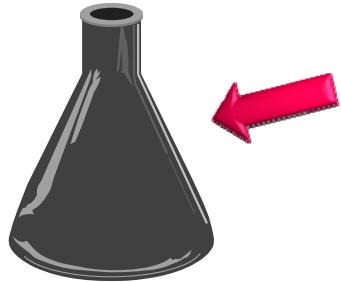
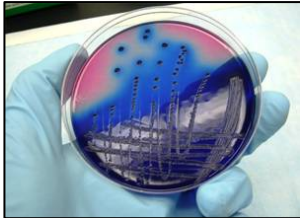
- ASSEGURAMENT D'UNA BONA CINÈTICA FERMENTATIVA
- EVITAR DESVIACIONS ORGANOLÈPTIQUES
- ASSEGURAR LA **QUALITAT** DEL PRODUCTE FINAL

PER PODER SEGUIR LA IMPLANTACIÓ DEL **LLEVAT / BACTERI** SEMBRAT ÉS NECESSARI PODER DIFERENCIAR LA SOCA DE LA RESTA DE LLEVATS / BL (AUTÒCTONS) PRESENTS AL LLARG DEL PROCÉS.

MÈTODES TRADICIONALS

Volums grans

**Caràcters morfològics i fisiològics
que depenen del medi**

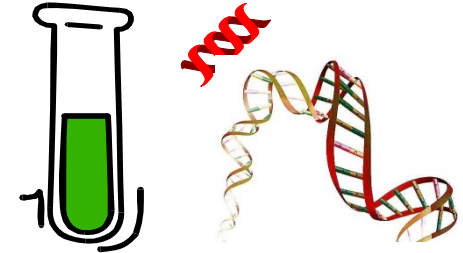
**De 50 a 100 proves per arribar
a identificar l'espècie**

Obtenció de resultats en setmanes

Resultats ambigus i variables

Mètodes microbiològics clàssics

TÈCNIQUES MOLECULARS

A partir de poc volum de mostra

**Caràcters genètics
/ no depenen del medi**

**Una sola prova per
identificar a nivell de soca**

**Obtenció de resultats en
un o dos dies**

Resultats precisos

Resultats reproduïbles

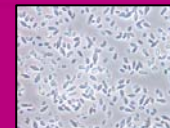
Internationale Organisation für Rebe und Wein
International Organisation of Vine and Wine
Organización Internacional de la Viña y el Vino
Organisation Internationale de la Vigne et du Vin
Organizzazione Internazionale della Vigna e del Vino

PROYECTO DE RESOLUCIÓN PROVISIONAL
OENO-MICRO 09-408 Et5

**HERRAMIENTAS MOLECULARES PARA IDENTIFICAR LA LEVADURA DE
VINIFICACIÓN *SACCHAROMYCES CEREVISIAE* Y OTRAS LEVADURAS
RELACIONADAS CON LA VINIFICACIÓN**

PROYECTO DE RESOLUCIÓN PROVISIONAL
OENO-MICRO 09-409 Et5

**HERRAMIENTAS MOLECULARES PARA LA IDENTIFICACIÓN DE BACTERIAS LÁCTICAS EN
LA UVA Y EL VINO**

MÈTODES DEPENDENTS DE CULTIU

A NIVELL D'ESPÈCIE

ITS RFLP-PCR

Seqüenciació de la regió
D1/D2

A NIVELL de SOCA

RFLP-mtDNA

Amplificació de
seqüències δ

Genotipat per
microsatèl·lits

MÈTODES INDEPENDENTS DE CULTIU

PCR Quantitativa (QPCR)

Electroforesis en gels de gradient desnaturalitzant (DGGE)

MÈTODES DEPENDENTS DE CULTIU

A NIVELL d'ESPÈCIE

Hibridació amb sondes d'ADN específiques d'espècie o d'una regió del genoma ("dot-blot")

Mètodes basats en PCR:

- Amplificació de les regions de consens i seqüenciació: subunitat del ARNr 16S o gen rpoB
- PCR específica de l'espècie
- RFLP (16S RNAr o rpoB)

A NIVELL de SOCA

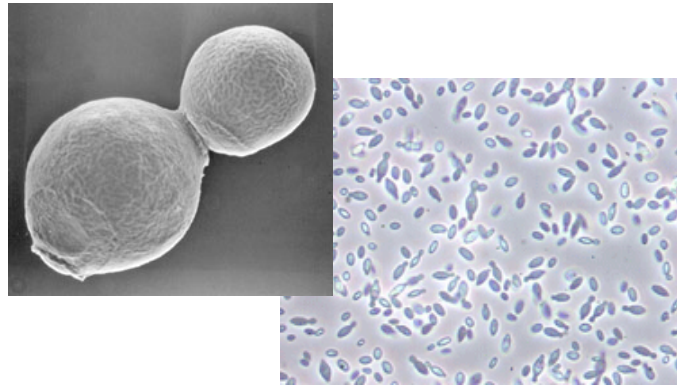
RAPD-PCR

PFGE

MÈTODES INDEPENDENTS DE CULTIU (a nivell d'ESPÈCIE)

PCR -DGGE

Hibridació in situ amb fluorescència (FISH)

CONTROL DE LA IMPOSICIÓ DE SOQUES DE *Saccharomyces cerevisiae* EN LA FERMENTACIÓ ALCOHÒLICA.

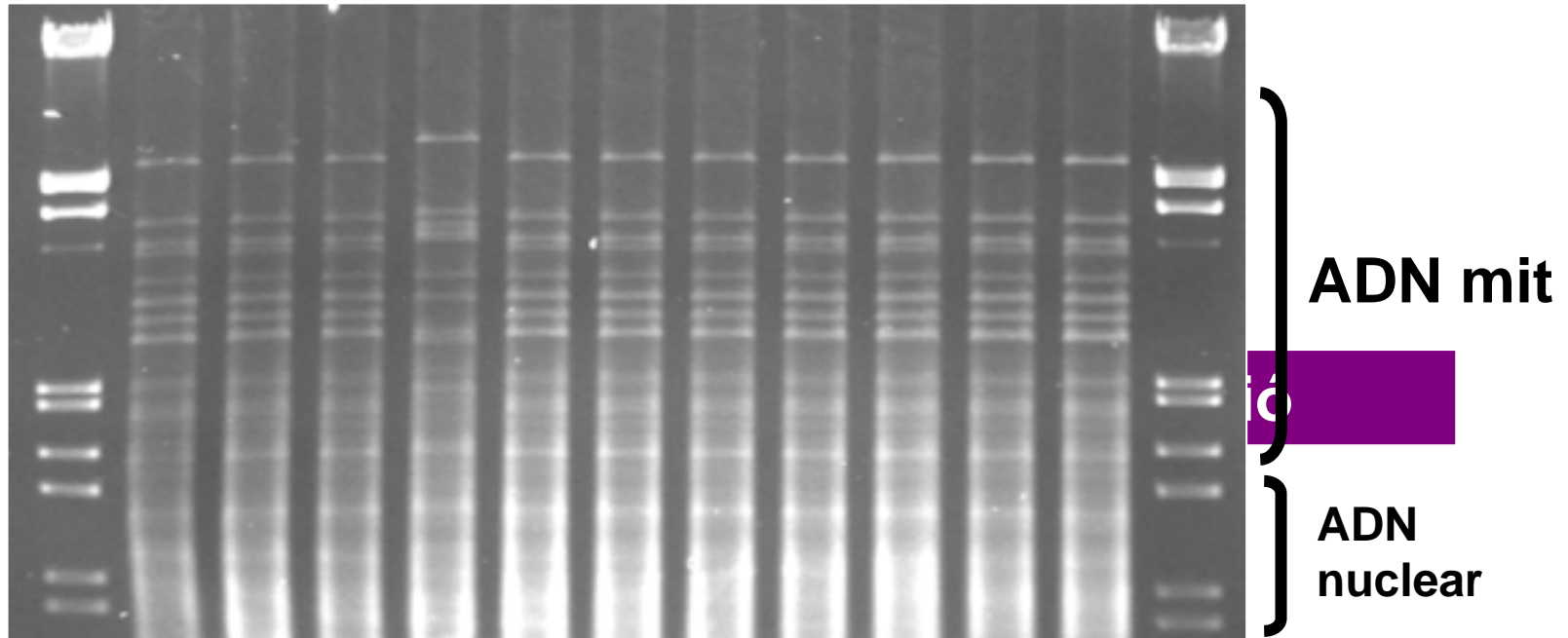
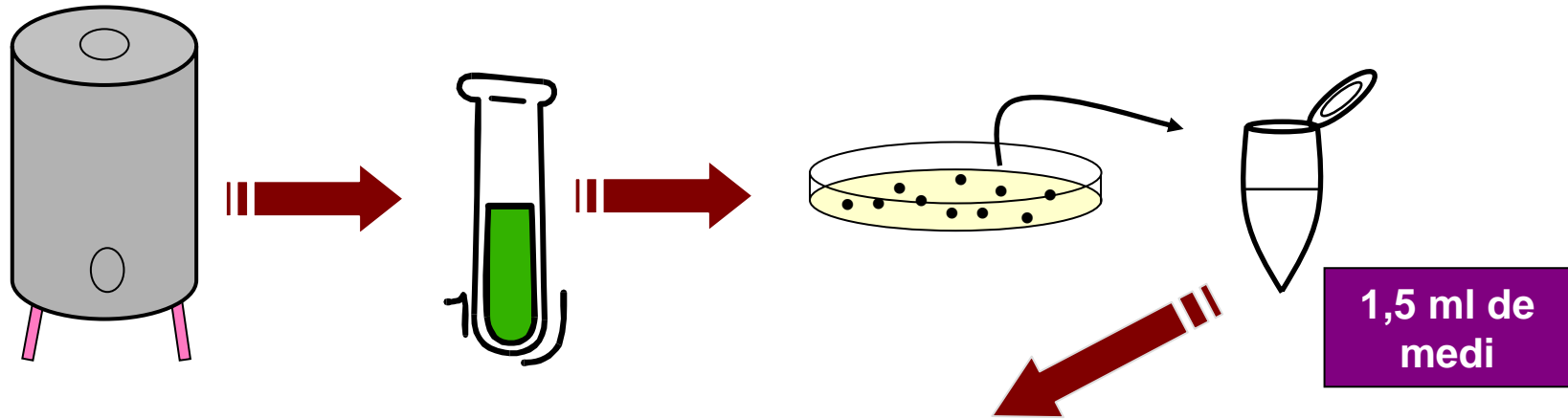

**ANÀLISI DEL PERFIL DE RESTRICCIÓ DE L'ADN
MITOCONDRIAL (RFLP - mtDNA)**

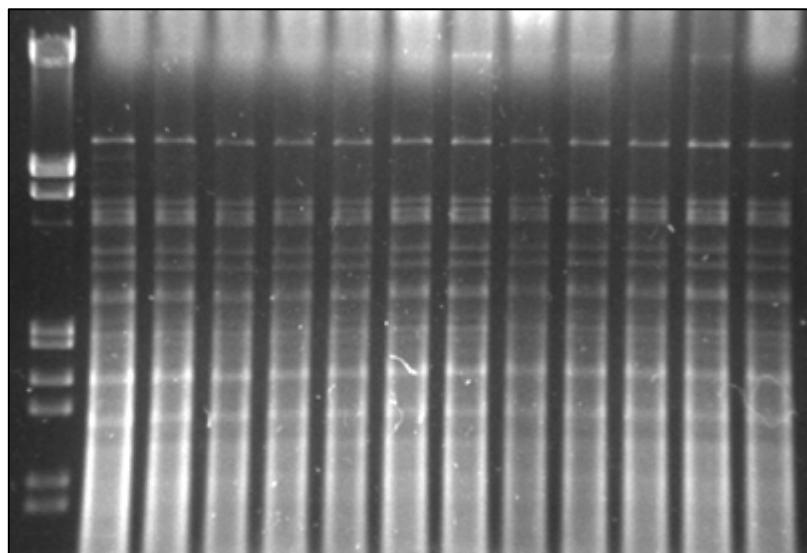

METODOLOGIA

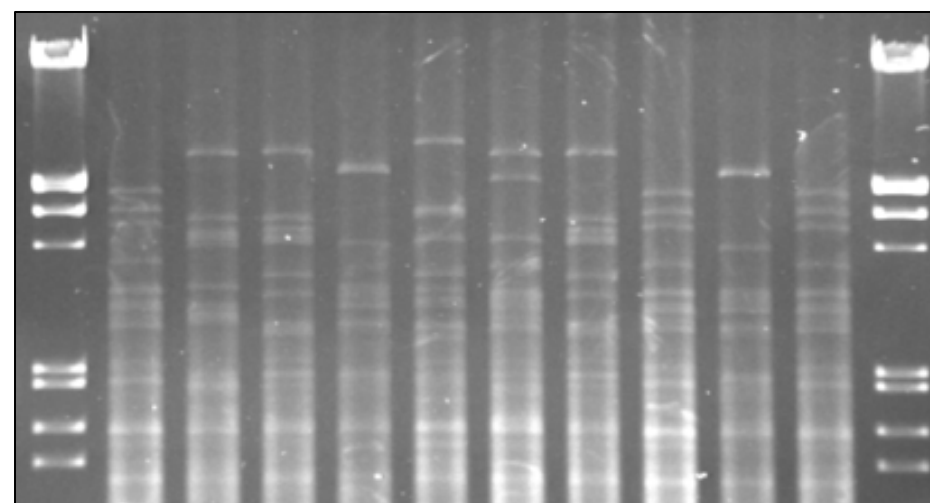

**ESTUDI de la IMPOSICIÓ DE SOQUES DE *Saccharomyces cerevisiae*
MITJANÇANT L'ANÀLISI DE L'ADN MITOCONDRIAL**

**FERMENTACIÓ SEMBRADA
amb LLEVAT SELECCIONAT**

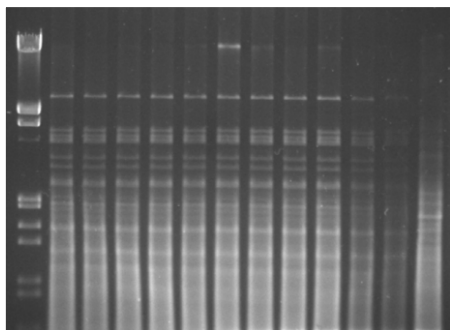

a b c d e f c a g h

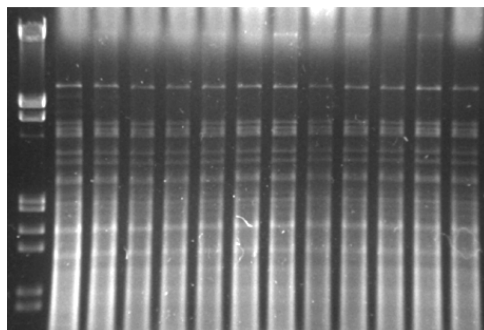
FERMENTACIÓ ESPONTÀNIA

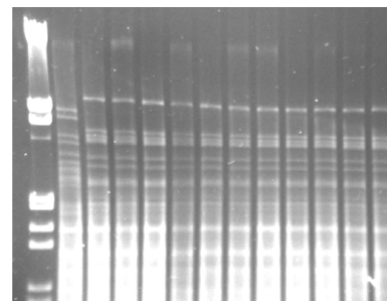
Expressió dels resultats

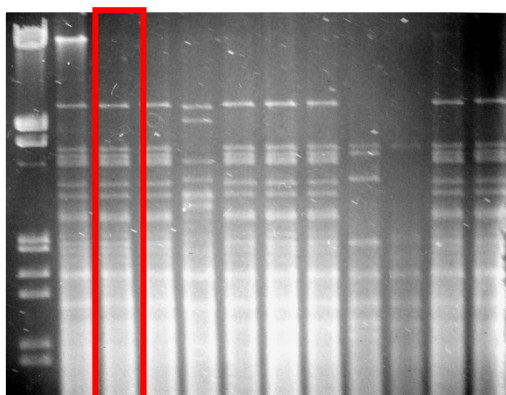
Dia 1 (92% PC + 8% altres)

Dia 2 (100% PC)

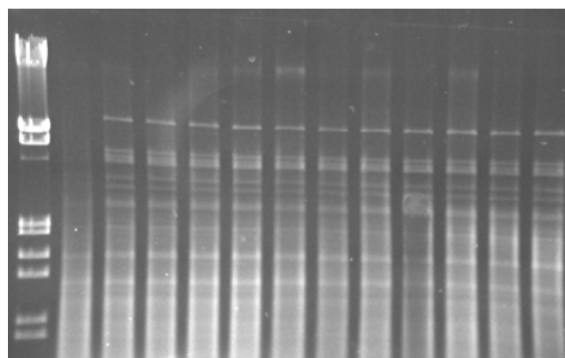
Dia 3 (92% PC + 8% altres)

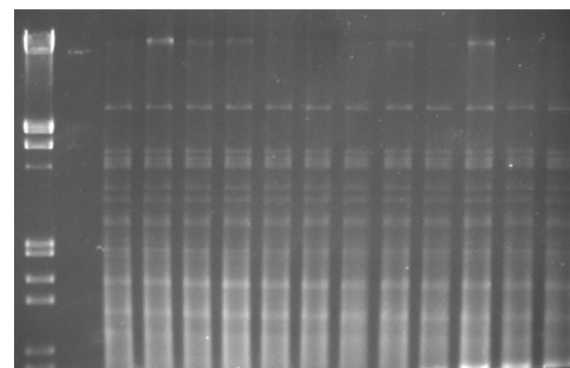
Dia 4 (78% PC + 22% altres)

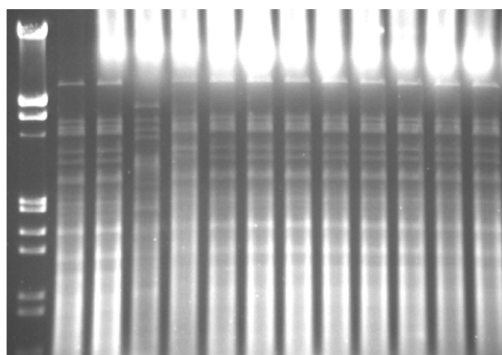
Peu de cup

Dia 5 (100% PC)

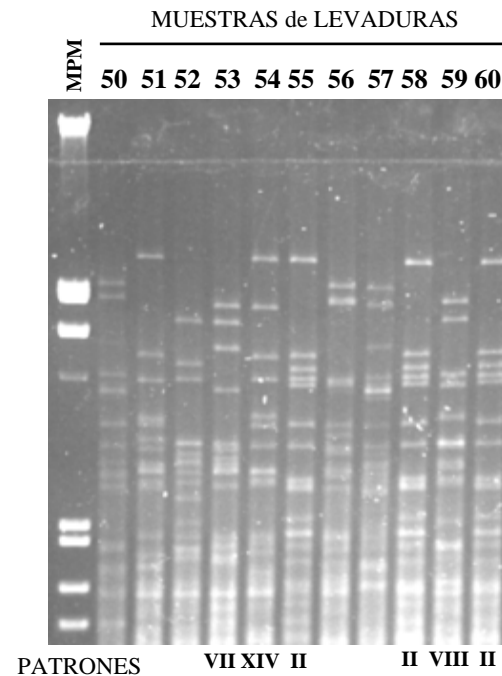
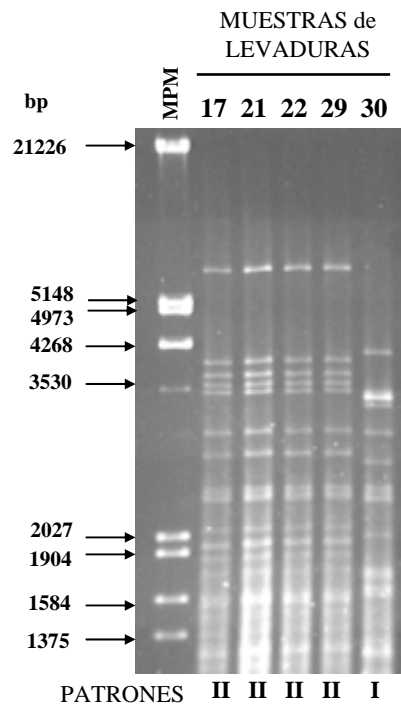
Dia 6 (100% PC)

Dia 9 (92% PC + 8% altres)

CARACTERITZACIÓ DE 140 MARQUES COMERCIALS

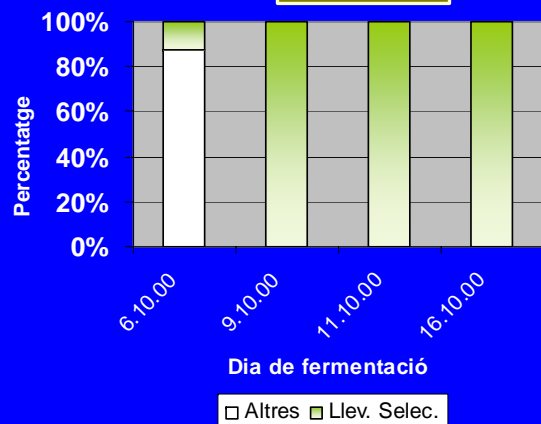
22 PATRONS DIFERENTS

- 5 PATRONS INCLOIEN 57 MARQUES:
- Patró I (11 marques)
- Patró II (23 marques)
- Patró III (6 marques)
- Patró IV (7 marques)
- Patró V (10 marques)

EXISTEIX TANTA VARIABILITAT EN EL MERCAT ?? ...

PARELLADA

VINS BLANCS

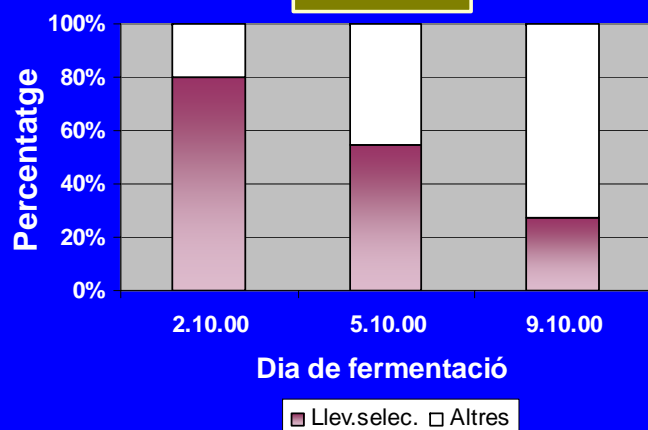
Primer dia d'anàlisi: presència majoritària d'altres llevats (87,5 %)

Sembra del peu de cup dos dies després de l'inici de FA

La població del llevat sembrat baixa al llarg del temps.

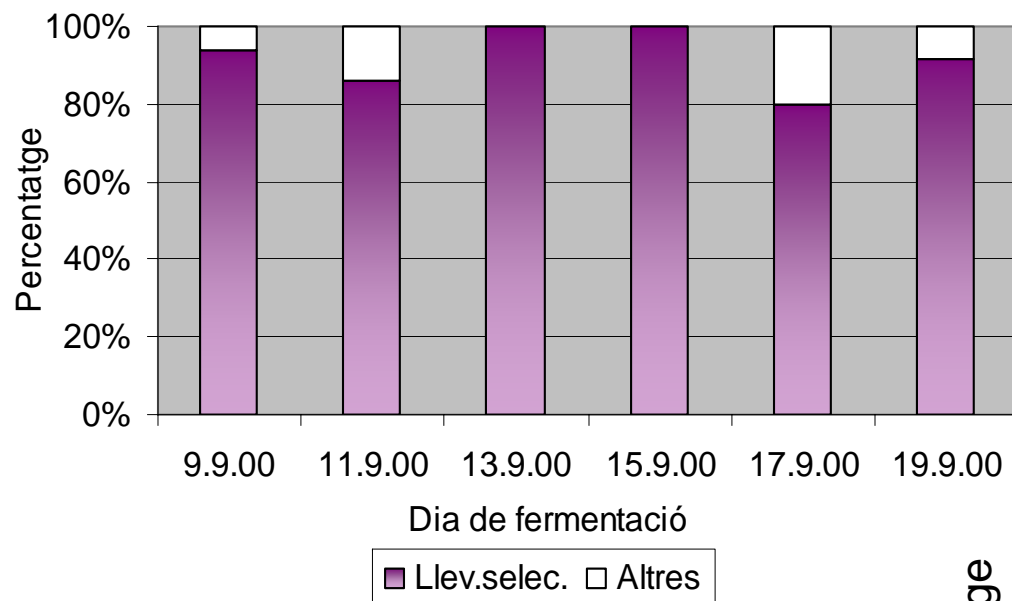
Emplenats successius amb altres lots de most: introducció de soques autòctones. Implantació del PC no efectiva.

XAREL.LO

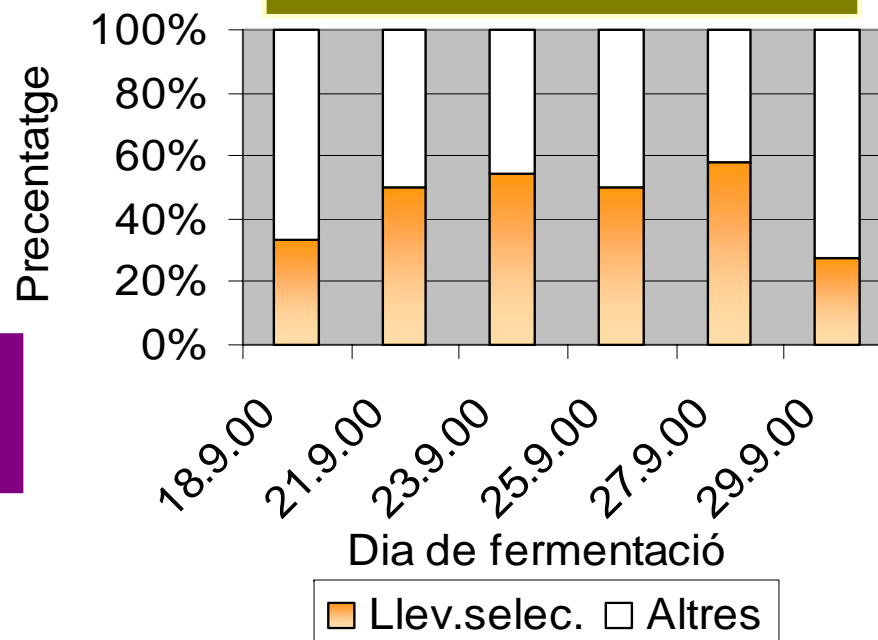
MERLOT (A)

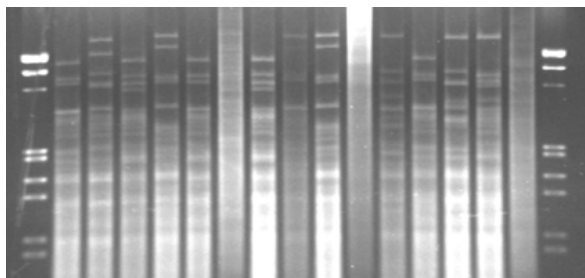

**Fermentacions sembrades
directament amb peu de cup**

VINS NEGRES

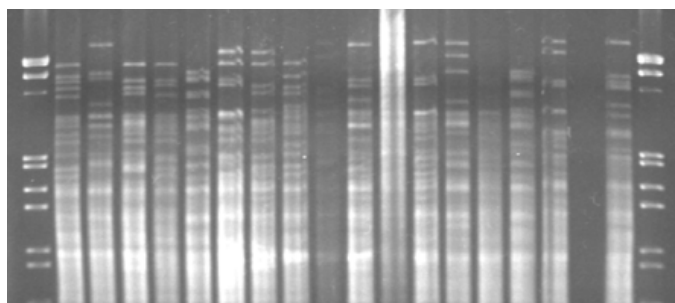
CABERNET SAUVIGNON A

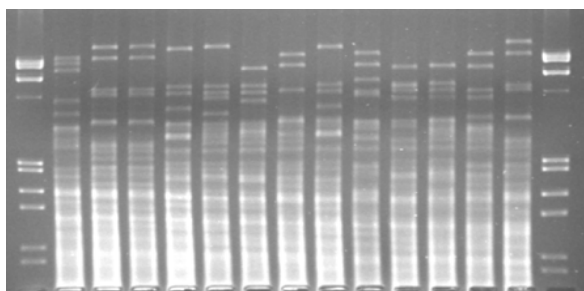
Merlot B (9.9.00)

0% PC + 100 % altres (8 soques diferents)

Merlot B (11.9.00)

0% PC + 100 % altres (13 soques diferents)

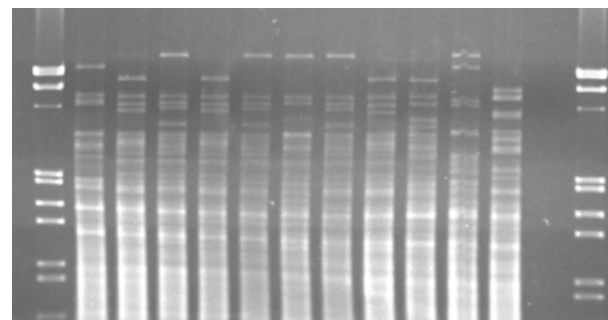
Merlot B (13.9.00)

0% PC + 100 % altres (8 soques diferents)

**Inòcul
provinent
d'un dipòsit
en
fermentació**

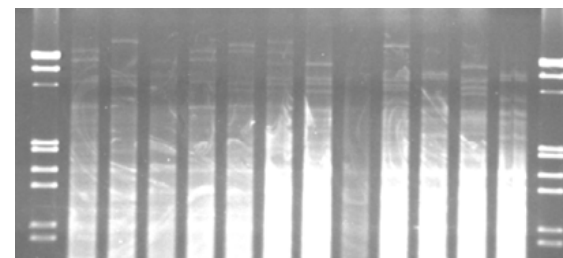

**NO
IMPLANTACIÓ
del LLEVAT
SELECCIONAT**

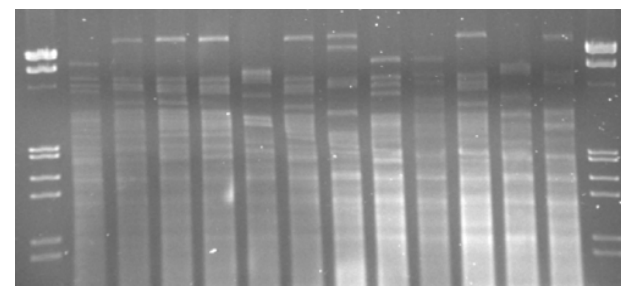
Merlot B (15.9.00)

0% PC + 100 % altres (7 soques diferents)

Merlot B5 (17.9.00)

0% PC + 100 % altres (7 soques diferents)

Merlot B6 (19.9.00)

0% PC + 100 % altres (7 soques diferents)

AÏLLAMENT DE LLEVATS AUTÒCTONS EN FERMENTACIONS ESPONTÀNIES

OBJECTIUS

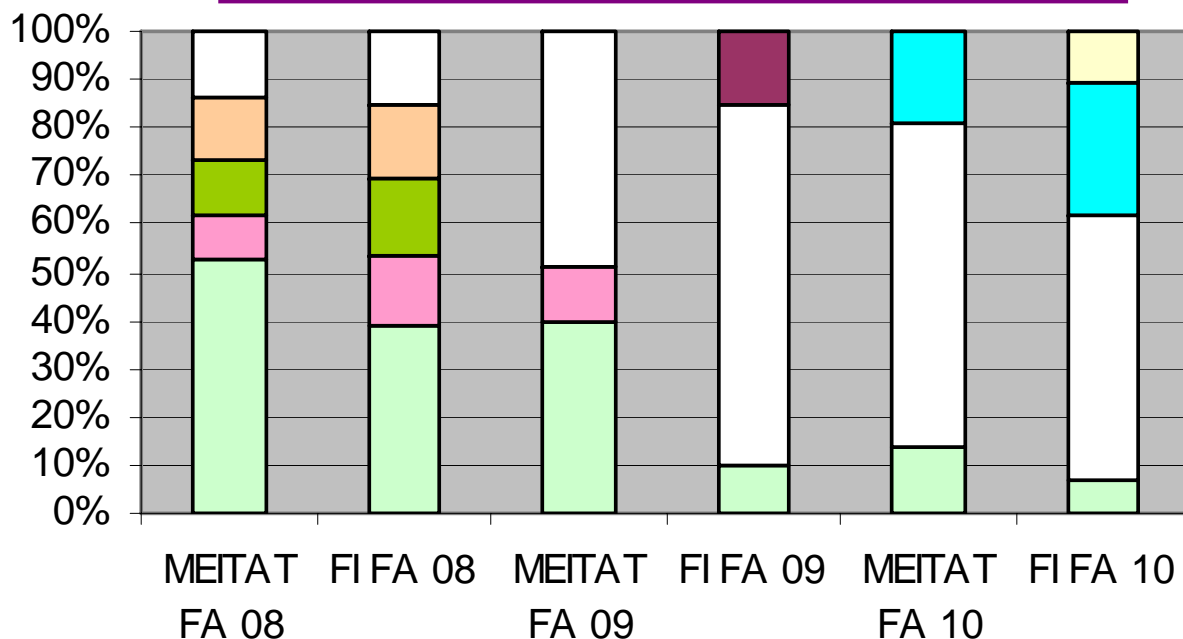
Aïllar i identificar en varis anys consecutius els llevats autòctons procedents de fermentacions alcohòliques espontànies de raïms cultivats en una determinada zona.

Crear un banc de soques de llevat per a un posterior estudi del seu potencial enològic en aquest tipus de vinificacions, caracteritzades per l'origen de la seva matèria primera.

MACABEU 2008 - 2009 - 2010

	MEITAT FA 08	FI FA 08	MEITAT FA 09	FI FA 09	MEITAT FA 10	FI FA 10
a	53	39	40	10	14	7
b	9	15	11			
c	11	16				
d	13	16				
altres	14	15	49	75	67	55
f				15		
g					19	27
m						11

n = 70 (12)   n = 69 (12)   n = 72 (24)   n = 72 (35)   n = 73 (39)   n = 74 (35)

n (nº soques totals analitzades)   ( ) (nº perfils diferents trobats)

MACABEU 2008 - 2009 - 2010

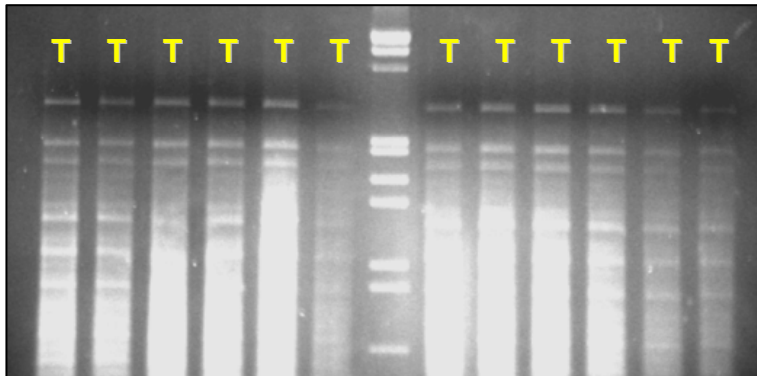
SOQUES MAJORITÀRIES EN ELS 3 ANYS d'ESTUDI

	MEITAT FA 08	FI FA 08	MEITAT FA 09	FI FA 09	MEITAT FA 10	FI FA 10
a	X	X	X	X	X	X
b	X	X	X			
c	X	X				
d	X	X				
f				X		
g					X	X
m						X

COINOCULACIÓ no Sc- Sc

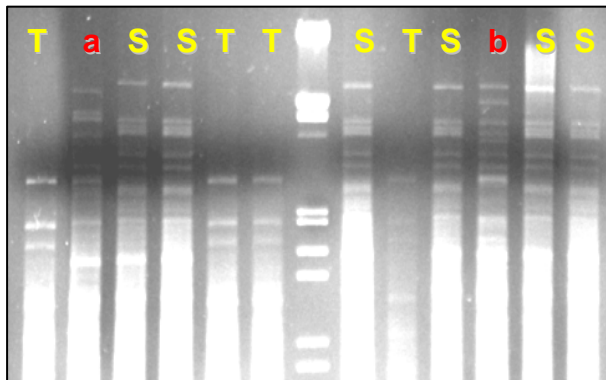
INOCULACIÓ SEQÜENCIAL en FA de *Torulaspura delbrueckii* – *Saccharomyces cerevisiae*

(d inicial most = 1091)

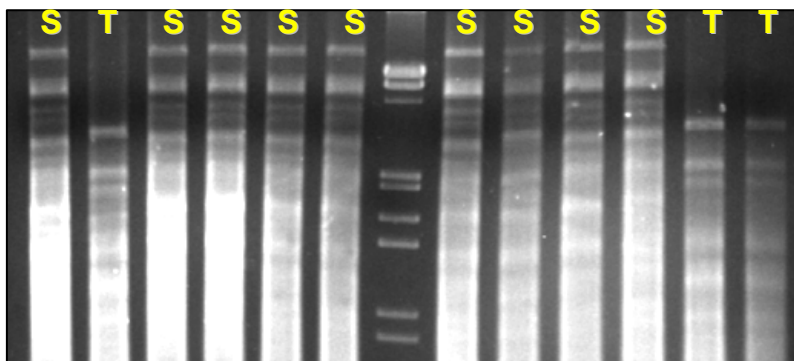
INICI FA (d=1080)
(abans d'inocular Sc)

100 % T

MEITAT FA (d=1057)

50 % Sc
33,3 % T
16,6 % altres Sc

FI FA (d=990)

75 % Sc
25 % T

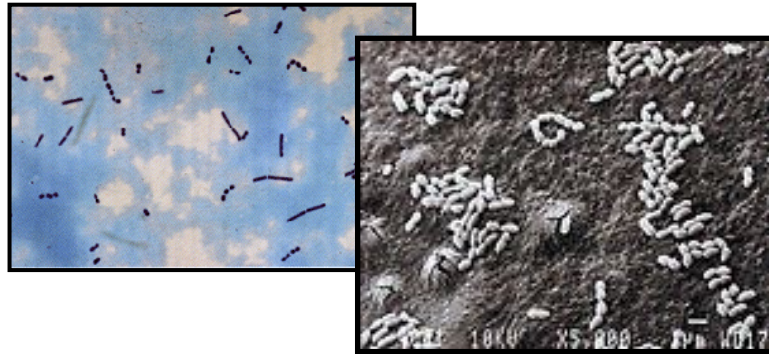
L'anàlisi dels perfils de restricció de l'ADN mitocondrial permet efectuar un seguiment ràpid i fiable de l'evolució de les diferents poblacions de llevats (comercials o autòctons) durant la fermentació alcohòlica

El mètode permet analitzar incidents, com aturades o implantació d'altres soques, que poden aparèixer al llarg del procés fermentatiu

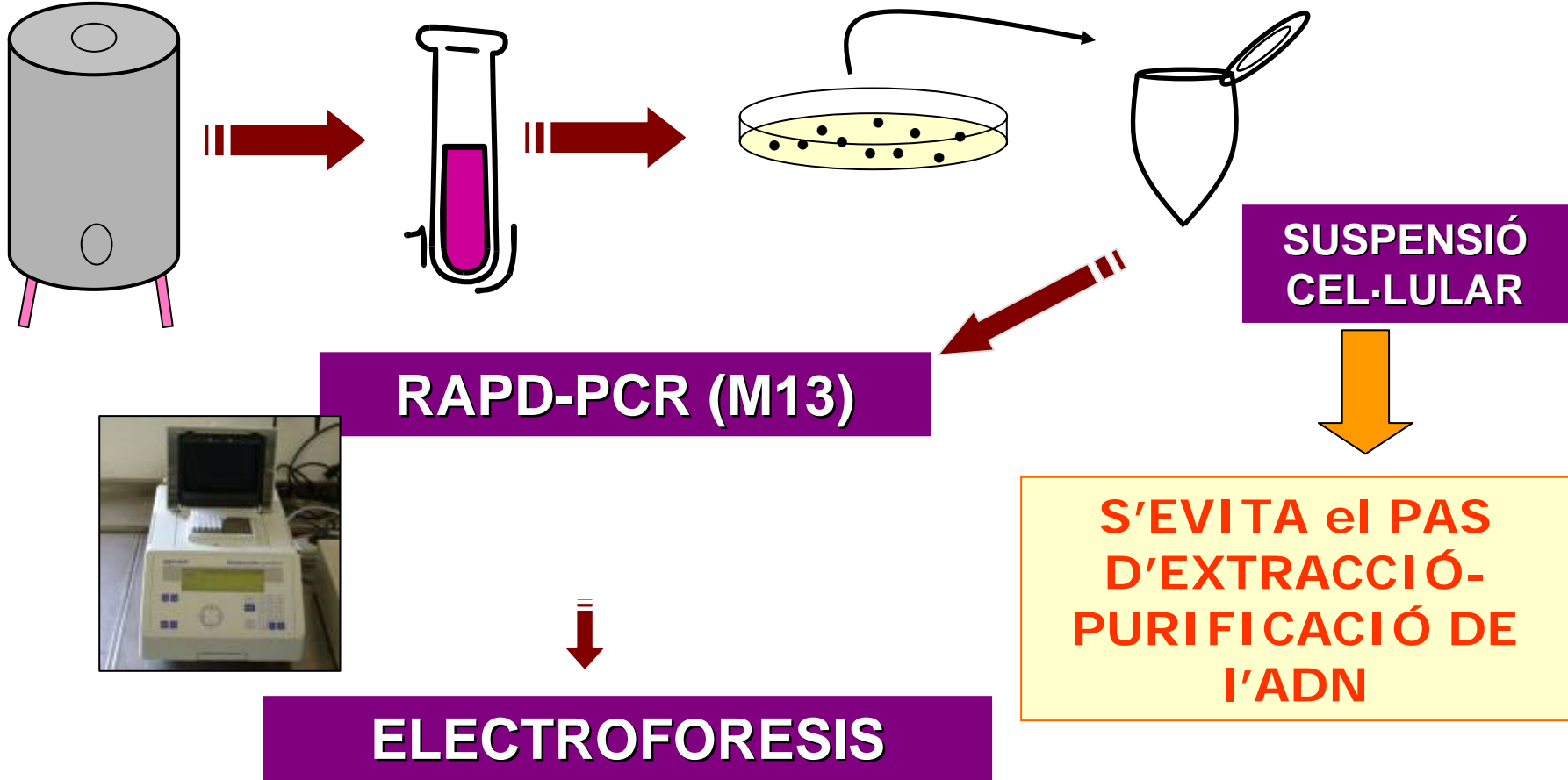
Aquesta tècnica pot fer-se servir com a control de qualitat per llevats de primera o segona fermentació i processos de selecció de soques pròpies

IMPOSICIÓ DE BACTÈRIES LÀCTIQUES en la FERMENTACIÓ MALOLÀCTICA.

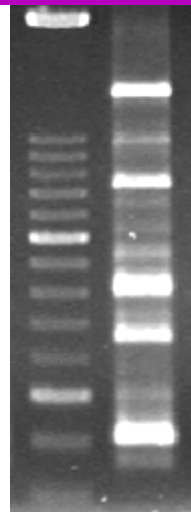

**RAPD-PCR: *Random Amplified Polymorphism
Detection (primer M13)***

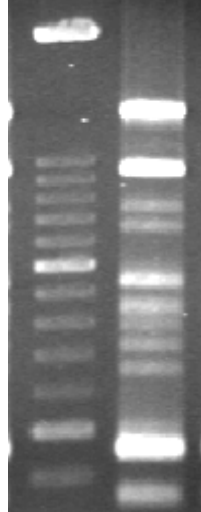

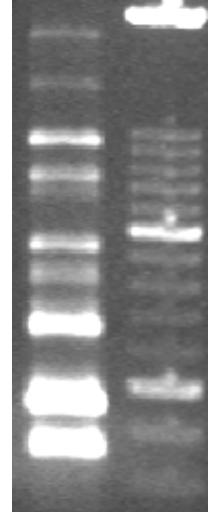
VP41

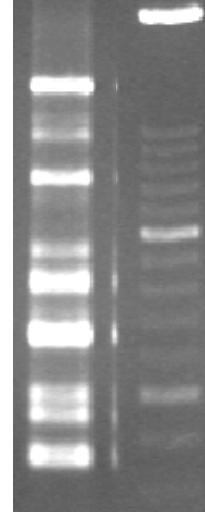
ELIOS 1

ALPHA

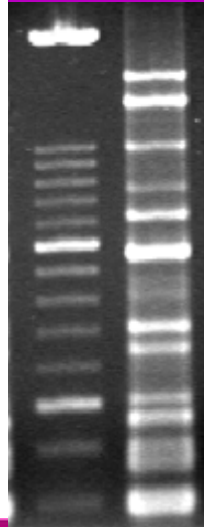

PN4

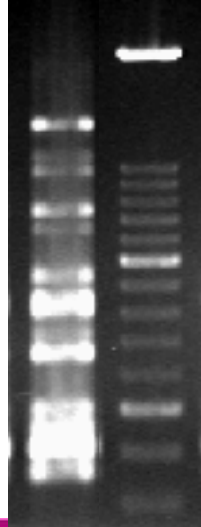

**PATRONS de
SOQUES
COMERCIALES**

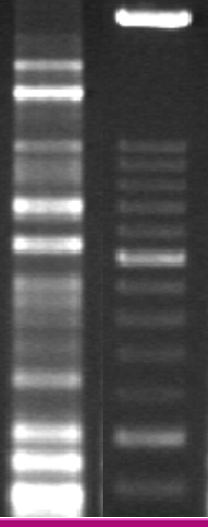
EQ54

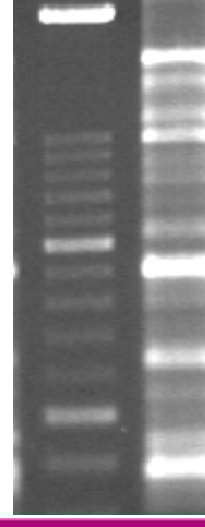
BETA

C11 (Lp)

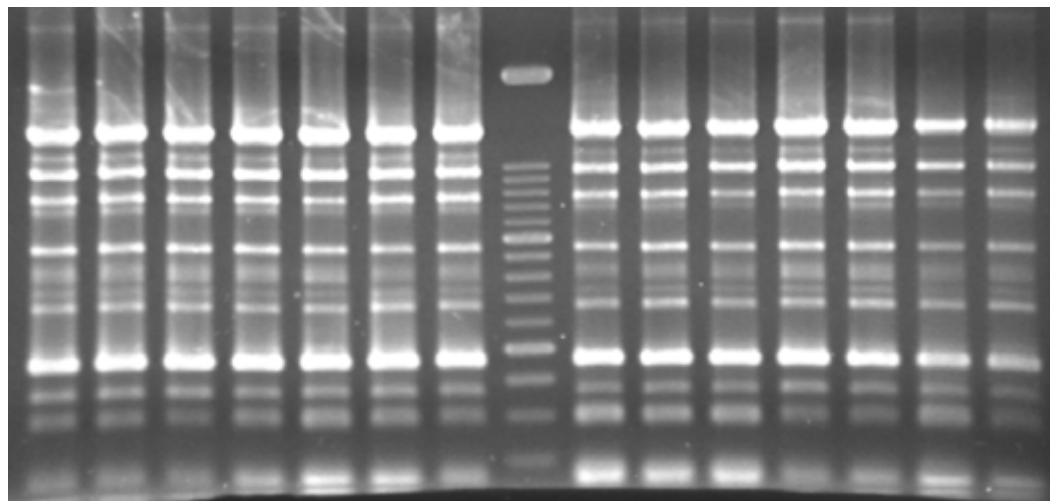

V22 (Lp)

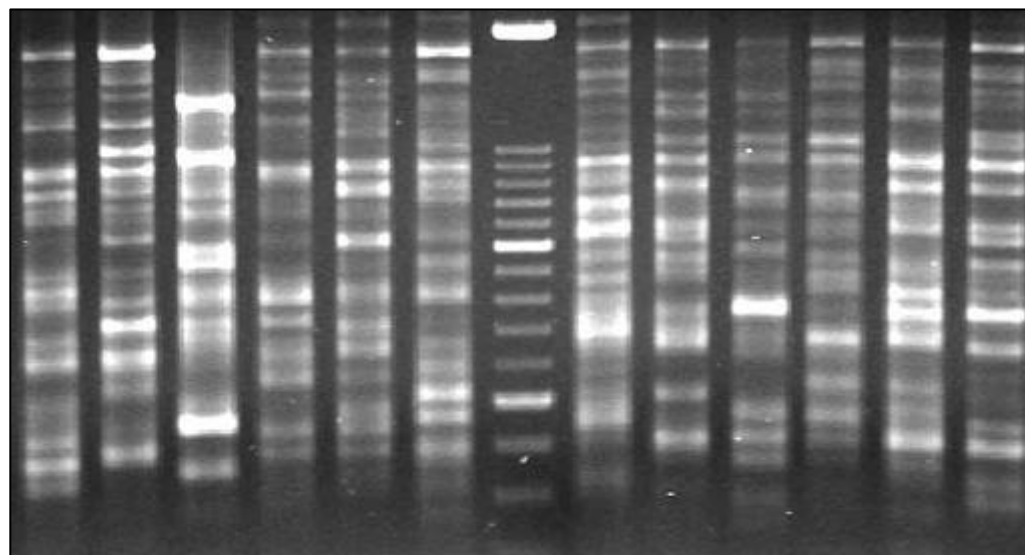

EXEMPLES D'IMPLANTACIÓ / NO IMPLANTACIÓ

100 % IMPLANTACIÓ

**NO IMPLANTACIÓ
(soques autòctones)**

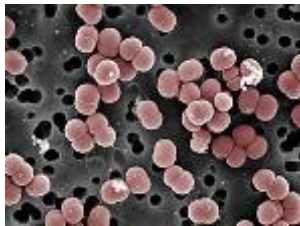

FERMENTACIÓ MALOLÀCTICA

- Població natural de bacteries làctiques:

Pediococcus spp., *Lactobacillus spp.*, *Leuconostoc spp* i
Oenococcus oeni ⇒ **capacitat aminogènica**

Fermentacions espontànies

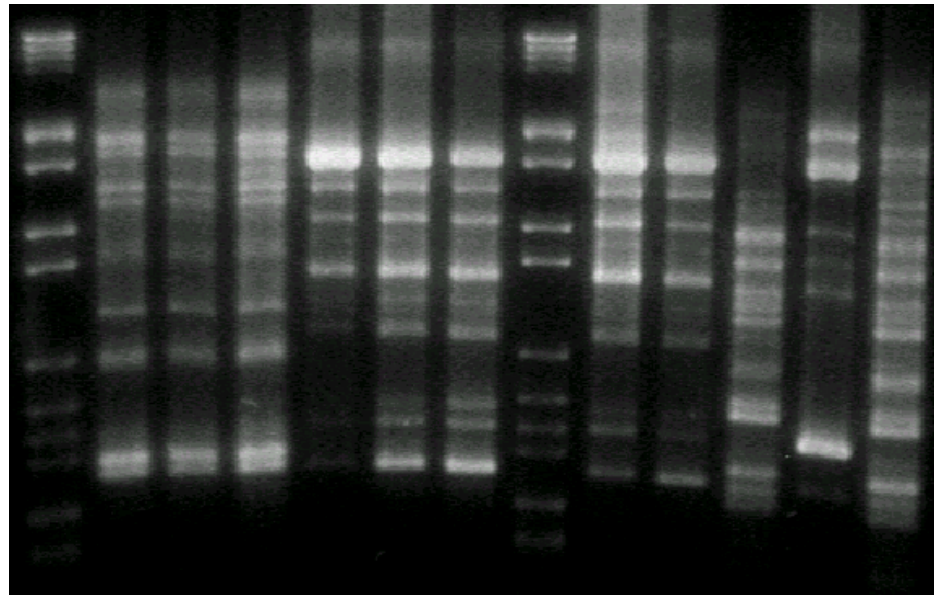

- Fermentacions conduïdes: estàrters de *Oenococcus oeni*.

- Garantir l'inici de la fermentació
- Atorgar al vi les característiques organolèptiques desitjades
- Menor producció d'amines biògenes
- **Problemes d'imposició de la soca estàrter ????**

El percentatge d'imposició de l'estàrter té influència sobre la producció d'amines biògenes durant la fermentació malolàctica ???

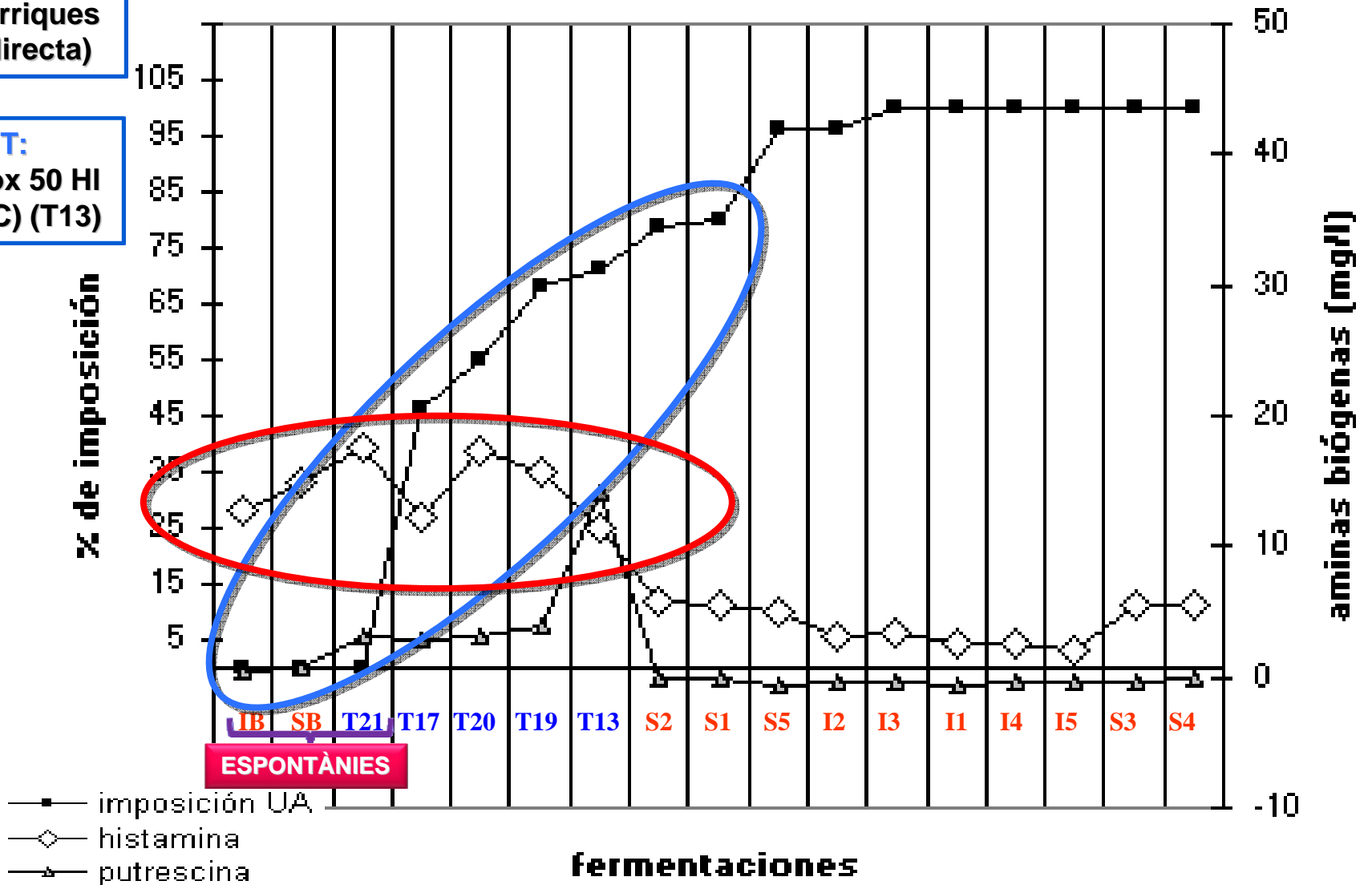

IMPOSICIÓ BL – CONCENTRACIÓ AB

Sèrie I i Sèrie S:
FML en barriques
(sembra directa)

Sèrie T:
FML en inox 50 HI
(sembra PC) (T13)

- imposició UA
- ◇ histamina
- △ putrescina

fermentaciones

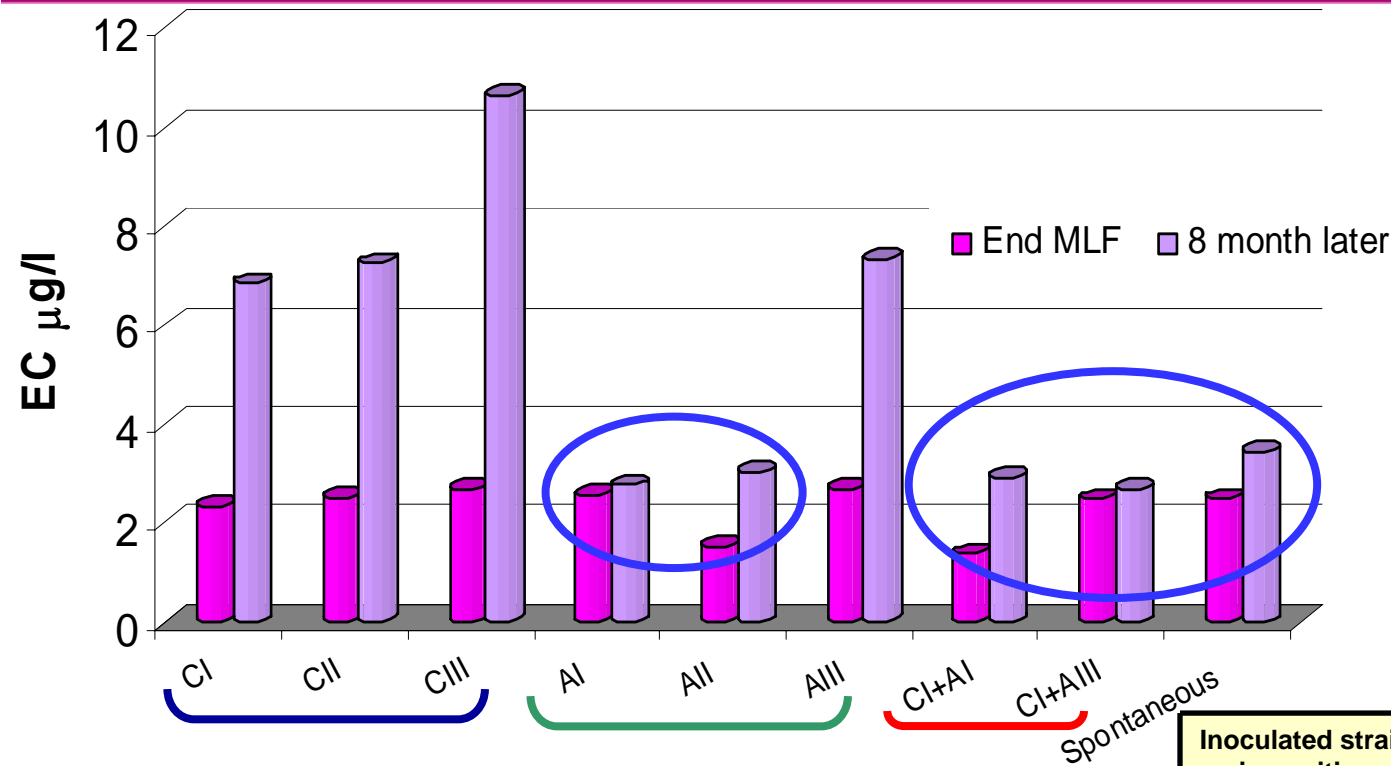

Les fermentacions **malolàctiques espontànies** van mostrar **concentracions d'amines biògenes superiors** a les fermentacions malolàctiques inoculades amb soques comercials.

La **producció** de histamina, tiramina, putrescina i cadaverina tendeix a **disminuir** a mesura que **augmenta el percentatge d'imposició** de la soca estàrter.

IMPOSICIÓ BL – CONCENTRACIÓ CE

TEMPRANILLO

**FML induïda en
diferents moments
de l'elaboració del vi**

**CARBAMAT
d'ETIL**

**C: Lp C11
A: Oo alpha**

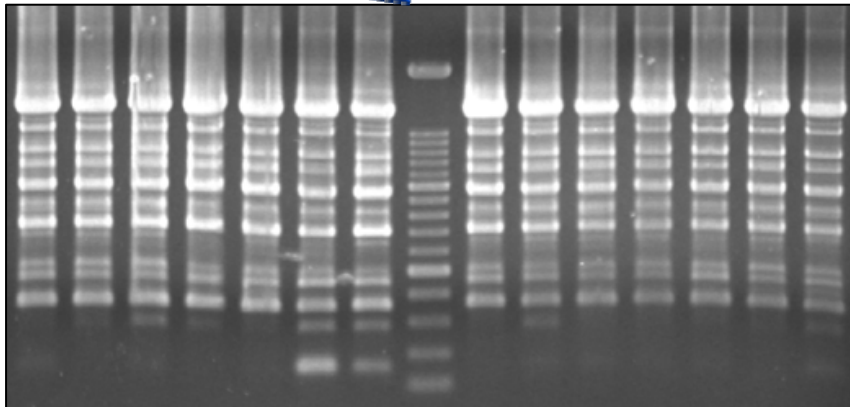
**I: 12-24 h inici FA
II: a 10g/l sucre al final de FA
III: post FA**

	Inoculated strain imposition	Other strains
C1	0%	37% a +63% b *
CII	0%	18% a+ 32% b+ 50% c *
CIII	4%	96% alpha *
AI	100%	0%
AII	96%	4% a *
AIII	4%	33% D + 4% B + 58% C
CI+AIII	88% alpha +4% C11	4% a+ 4%b *
CI+AIII	100% alpha+0% C11	0%
Spontaneous		100% (alpha+A) *

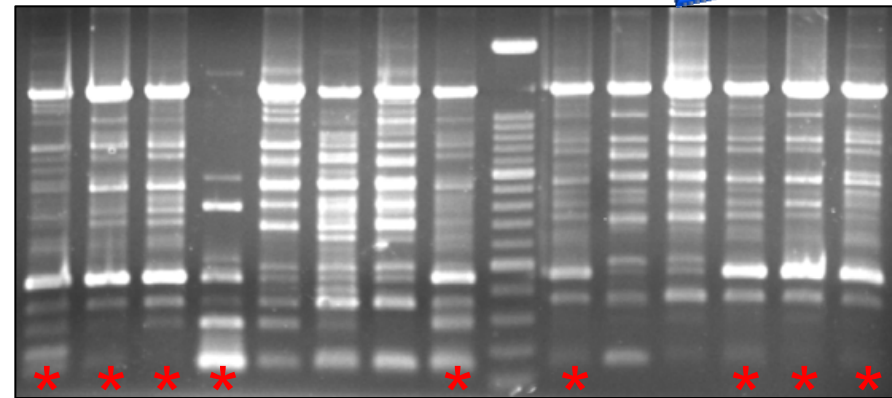

FML i NUTRICIÓ DURANT FA

Vinificació	103/10	104/10	105/10	106/10	107/10
TRACTAMENT	Coinoculació BL a les 24 h de FA. Nutrició complexa	Inoculació BL post FA. Nutrició complexa	Inoculació BL post FA. Nutrició sals amoniacals	Coinoculació BL a les 24 h de FA. Sense afegir nutrients	Inoculació BL post FA. Sense afegir nutrients
IMPLANTACIÓ	100% VP41	92,8% VP41 + 7,2% otras (1 perfil)	63,6% VP41 + 36,4% otras (3 perfils con 18,2% + 9,1% + 9,1%)	92,8% VP41 + 7,2% otras (1 perfil)	38,5% VP41 + 61,5% otras (2 perfils con 53,8% + 7,7%)

Vinif 103: 100% IMPOSICIÓ

Vinif 107: 38,5 % IMPOSICIÓ

La coinoculació i la nutrició complexa semblen afavorir la implantació de les BL sembrades per realitzar la FML

**GRÀCIES PER LA
VOSTRA ATENCIÓ!**

apuigpujol@gencat.cat

anna.puig@irta.cat

